

El bandolerisme

El bandolerisme eren activitats criminals dutes a terme per bandes armades que proliferaren durant el segle XVII. Andorra no en fou una excepció.

Origen social

Font documental: Arxiu Històric Nacional/
Arxiu de les Set Claus

Joan Dalmau és acusat (...) d'haver donades punyalades en lo dit terme del Pla (de Sant Tirs) a un cunyat seu casat amb l'hereva de la casa del Dalmau del Pla.

Document 971

Los dits Oriol i Cerdanya són persones de mala vida, fama i considerats vagabunds que estan acostumats a delinquir.

Document 1032

(...) és inculpat dit Dalmau de què, (...) a mort a Perot Babot, batlle del predit lloch del Pla (de Sant Tirs), al qual diu donà **sercha** de vint **colps** de **daga**, (...) lo qual delicte diu cometre per malícia per aver pres dit batlle a un germà de dit Dalmau(...).

Glossari:

Colps: cops

Daga: punyal

Sercha: prop

Font bibliogràfica: Perot Rocaguinarda.
Bandoler del segle XVI. Gemma Tribó

La causa profunda d'aquest veritable moviment social és la pobresa derivada del desequilibri entre demografia i economia.

A mitjan s. XVI es convertí en una veritable alternativa econòmica per als deshertats.

Imatge d'un bandoler

Font: *Primeros i bandoleros*, A. Alcega, ed. Baranera

Únicament comet delictes de sang per defensar-se o venjar-se d'un greuge.

Assassinat d'un batlle a mans d'un bandoler

Font: Perot Rocaguinarda, G. Tribó, ed. Gaió

(...) y consta que lo dit Andreu Cerdanya àlies Caputxot del lloc de les Caldes, habitant a la ciutat d'Urgell (...) [és detingut a Andorra la Vella].

Document 1032

Plaça Guillemó d'Andorra la Vella

Font: *L'Andorra del segle XIX*. E. López, J. Paraga i C. Tadal

Torna sovint al seu poble on és ben rebut. Sojorna i treballa al camp, els seus conciutadans l'admoren i el protegeixen.

(...) lo dit Dalmau lo temps que ha habitat en la present parròquia de Andorra, a viscut dolentament, (...) tenint lo dit Joan Dalmau una **boïga** (...) al **sarrat** de l'Allau de la Comella (...). Volent entrar dit senyor batlle Mora en la casa de dit Dalmau, (...) lo dit Dalmau, (...) se arremeté contra dit batlle y lo capità de la present parròquia (...) als quals féu gran resistència per no ésser pres.

Es refugia a les zones de muntanya, és molt difícil de capturar-lo i oposa resistència a l'autoritat.

Cabana de pastor, sovint utilitzada com a refugi pels bandolers

(...) lo dit Juan Dalmau, en companyia de set o vuit armats y **coadunats**, ab sos **pedrenyals**, vingueren en la plaça de la present vila de Andorra, ocasionats per a cercar **rixa** ab alguns habitants de dita vila (...).

Document 971

Glossari:

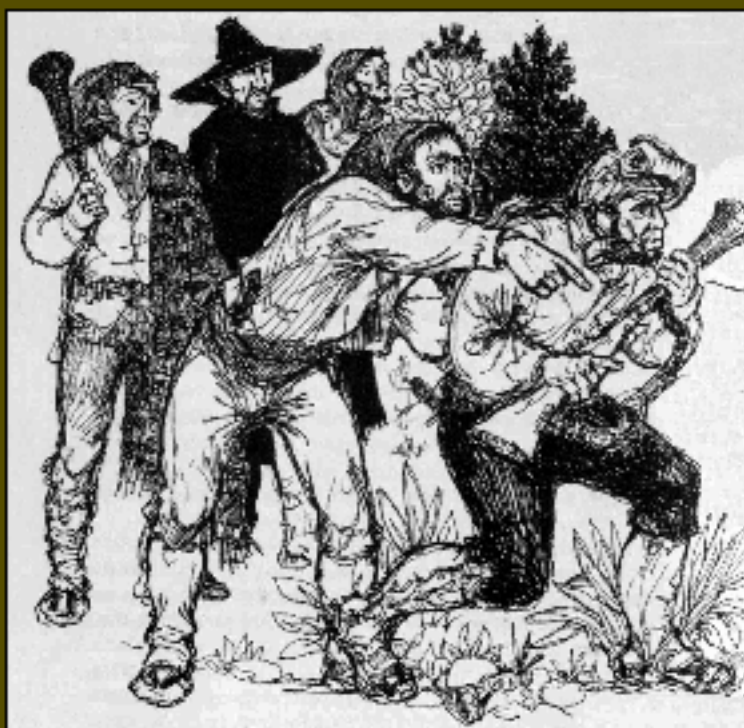
Boïga: terra guanyada al bosc destinada al conreu

Rixa: baralla

Sarrat: collada d'una muntanya

Coadunats: conxorxats

Pedrenyals: escopeta curta que es disparava amb pedra foguera o pedrenyal (sílex)

Forma bandes o quadrilles, no actua mai sol.

Colla de bandolers

Font: *Bernat i els bandolers*. J. Vallverdú, ed. La Galena

Activitats delictives

Font documental: Arxiu Històric Nacional/
Arxiu de les Set Claus

Font bibliogràfica: *Perot Rocaguinarda.*
Bandoler del segle XVI. Gemma Tribó

(...) dits Oriol i Cerdanya foren trobats crim fragant fent **menuts** falsos (...) en lo cortal de la casa de Nicolau Moles de la present vila d'Andorra situat (...) a la partida dita la Comella.

Document 1032

Falsificació de moneda a les cabanes dels carboners o els refugis de pastors perduts al mig del bosc.

Moneda catalana del segle XVII

Font: *Perot Rocaguinarda, G. Tribó, ed. Graó*

March Riu alias Minguet lladre publich y bandoler famós (...) a comés y perpetrat delictes (...) com robar, matar y capturar homens los quals presos y lligats passant de nits y per muntanyes portave y conduie en dit regne de França y allí los tenie en sa propria casa amagats fins a tant li portaven lo rescot (...)

Document 609

Segrest de persones.

Bandoler

Font: *aux Pyrénées et aux Hautes-Alpes, A. Laporte.*

March Riu alias Minguet lladre publich y bandoler famós (...) fou trobat en lo robo de la moneda real que fou fet prop la vila de Cervera ques terme nomenat les Fosses de Monmaneu(...).

Document 609

Robatori de moneda.

Bandolers amb moneda robada

Font: *Bernat i els bandolers, J. Vallverdú, ed. La Gal-*

Glossari:

Menuts: peces de moneda

Persecució i càstig del bandolerisme

Font documental: Arxiu Històric Nacional/
Arxiu de les Set Claus

(...) tenint special orde i manament del excellent señor Duch de Alcalá, virrey que here de Cathalunya, an fetes moltes diligenties per a pendre y capturar la persona de dit Minguet amb molts grans gastos y despeses.

Document 606

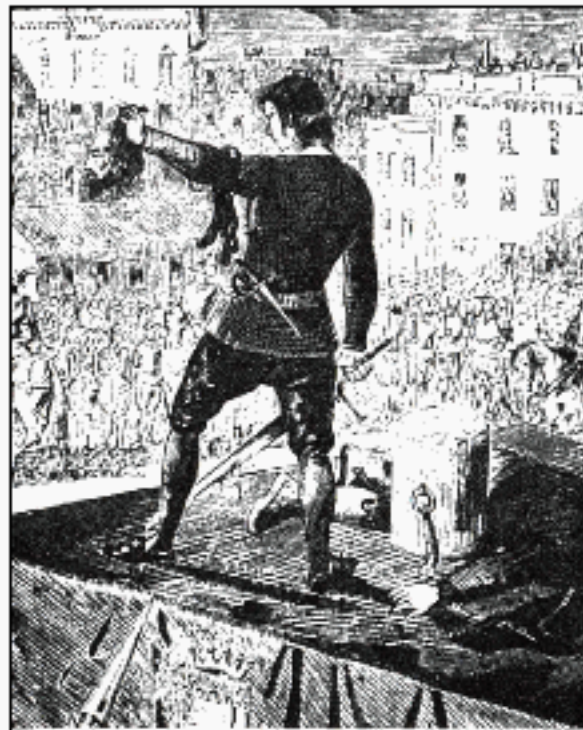

Esforç dels virreis i altres senyors per eradicar el bandolerisme.

Execució pública d'un bandoler
Font: Pérez Recasguéns. G. Izibé, ed. Graó

(...) dit Minguet los dits complices **fautors** y recollidors podrien ser **punits** y castigats (...) patint lo suplici ha hont ha comessos los delictes (...).

Document 606

Interès perquè el bandoler sigui jutjat en el lloc on ha comès els delictes.

Tortures i càstigs físics exemplars.

(...) dit Minguet los dits complices **fautors** y recollidors podrien ser punits y castigats (...) y la dita tortura y suplici produhiran major efecte en bé y utilitat de la república (...)

Document 606

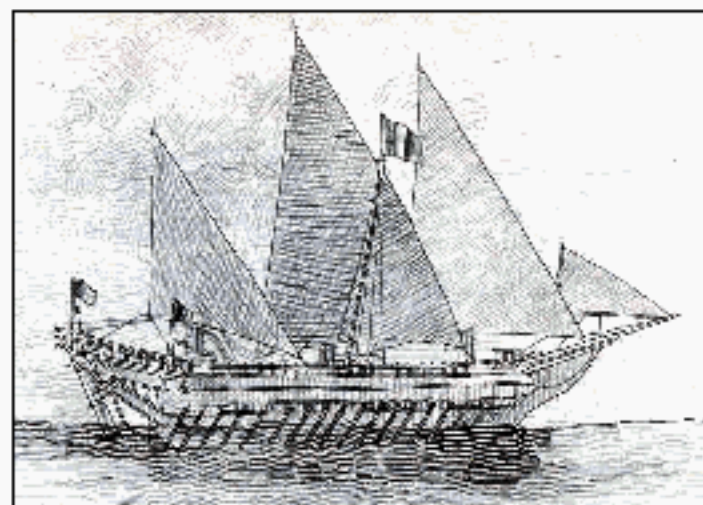
Decapitació d'un bandoler
Font: *Planes i bandolers*. A. Alcega, ed. Baranera

Per so y altrament (...); pronunciam, sentenciam y al dit Juan Dalmau, reo present, condemnem en deu anys continuos de galera (...).

Document 601

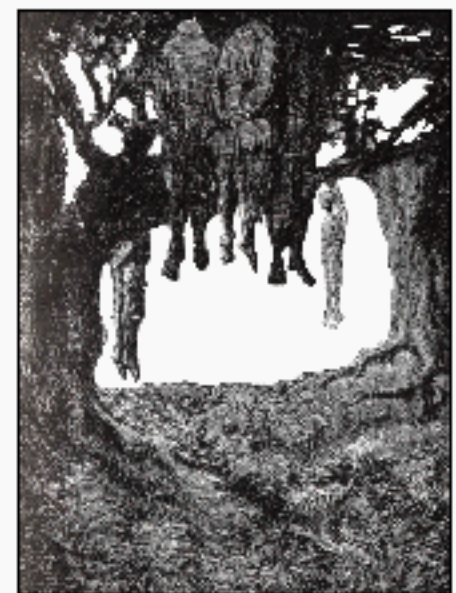
(...) que dit Minguet sie assotat penjat y estrangulat en una forca y abans de tot torturat (...).

Document 606

Galera del segle XVII
Font: Pérez Recasguéns. G. Izibé, ed. Graó

Condemnes: Pena de mort i galeres.

Bandolers penjats
Font: *Gravats de Guisàrd Doré*

Glossari:

Fautors: autors.

Anar a galeres: anar condemnat a remar a les galeres reials (vaixells amb remes).

Punits: penats, castigats.